

POPÜLİST AKIL ÜZERİNE

Ernesto Laclau; (Arjantin,1935–) Essex Üniversitesi'nde 'İdeoloji ve Söylem Çözümlemesi Programı'nın ve 'Kuramsal Çalışmalar Merkezi'nin başkanlığını yürüten Laclau, ayrıca New York Üniversitesi'nde de 'Retorik, Psikanaliz ve Politika' konusunda dersler vermektedir. Chantal Mouffe ile kaleme aldıkları *Hegemonya ve Sosyalist Strateji* adlı kitapta geliştirdikleri post-Marksizm ve radikal demokrasi kuramı çerçevesinde savundukları '*radikal, özgürlükçü ve çoğulcu demokrasi modeli*' ile temel bir tartışmayı başlatmışlardır.

Laclau'nun Türkiye'de yayımlanan kitaplarından bazıları şunlardır: *İdeoloji ve Politika* (Belge Yay.), *Siyasal Kimliklerin Oluşumu* (Sarmal Yay.), *Hegemonya ve Sosyalist Strateji* (Birikim Yay.) *Evrensellik, Kimlik ve Özgürleşme* (Birikim Yay.).

EPOS YAYINLARI– 36
bilim-felsefe-politika kitapları– 19

Ernesto Laclau
Popülist Akıl Üzerine

İngilizceden Çeviren:
Nur Betül Çelik

Yayıma Hazırlayan:
M. Serdar Kayaoğlu

Kitabın Orijinal Adı:
On Populist Reason

©Ernesto Laclau, 2005
© Verso 2005, I. Basım'dan çevrilmiştir
©Epos Yayınları, Ocak 2007

Düzeltili:
Gültekin Koçuşağı, Nil S. Çıngır

Kapak Tasarımı:
Memik Kayaoğlu

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık:
Sevda Öztekin

Baskı ve Cilt:
Cantekin Matbaası, Ankara
Birinci Basım: Ocak 2007
(1000 adet)

ISBN: 975-6790-40-7

EPOS YAYINLARI
GMK Bulvarı 60/20 (06570) Maltepe ANKARA
Tel.Fax: (0.312) 232 14 70

Ernesto Laclau

POPÜLİST
AKIL ÜZERİNE

İngilizceden Çeviren:
Nur Betül Çelik

Chantal'a,
30 yılın ardından

İÇİNDEKİLER

Önsöz/ 9

Kesim I	KİTLELERİN KARALANMASI	13
	1. Popülizm: Belirsizlikler ve Açmazlar	15
	2. Le Bon: Telkin ve Çarpıtılmış Temsiller	35
	3. Telkin, Taklit, Özdeşleşme	46
Kesim II	“HALK”I İNŞA ETMEK	83
	4. “Halk” ve Boşluğun Söylemsel Üretimi	85
	5. Yüzer Gösterenler ve Toplumsal Heterojenlik	148
	6. Popülizm, Temsil ve Demokrasi	178
Kesim III	POPÜLİST ÇEŞİTLEMELER	193
	7. Popülizm Destanı	195
	8. “Halk”ı İnşa Etmenin Engelleri ve Sınırları	221
	Son Değıniler	244
	<i>Dizin</i>	273

Önsöz

Bu kitapta ele alınan temel konu, kolektif kimliklerin oluşumunun doğası ve mantığıdır. Yaklaşımım, ya grubu, toplumsal çözümlemenin temel birimi olarak kabul eden ya da bu birimi daha geniş işlevselci veya yapısalcı paradigmalara yerleştirmek suretiyle aşmaya çalışan sosyolojik perspektiflerin tatmin edicilikten uzak olmalarından kaynaklandı, gelişti. Bu tarz toplumsal işlevselciliklerin öngördüğü mantık, benim görüşüme göre, kimliklerin inşası sırasında devreye giren hareketlerin çeşitliliğini kavrayabilmek için fazlasıyla basit ve tekbiçimlidir. Hiç kuşkusuz, rasyonel seçim de dâhil olmak üzere her türden metodolojik bireycilik, ortaya koymaya çalıştığım türden bir paradigmaya alternatif sunmamaktadır.

Bu sorunlara işaret ederken izlemeye çalıştığım rota ikiye ayrılıyor: İlk yol, *grubun* birliğini *talepler* olarak adlandıracığımız daha küçük birliklere bölmek olacak. Benim görüşüme göre, grubun birliği, taleplerin eklenmesinin bir sonucudur. Ancak bu eklenme, birleşik bir bütünlük olarak kavranabilecek durağan ve pozitif bir düzenlemeye karşılık gelmez: Tersine, bütün talepler doğaları gereği belli bir kurulu düzene yöneltilmiş istekler olduklarına göre, talep [eklenme] bu düzenle, onun hem içinde hem de dışında olması itibarıyla, kendine özgü bir ilişki içindedir. Düzen, talebi tamamıyla özümleyemeyeceği içindir ki, kendini tutarlı bir bütünlük olarak kuramaz; buna karşılık talep, eğer ‘sistem’e istek olarak kaydedilebilir olan herhangi bir şeyde somutlaşacaksa belli bir tür bütünselleşmeyi gerektirir. Bütün bu muğlak ve çelişkili hareketler, 4. Bölüm’de tartışılacak olan eşdeğerlik ve farklılık mantıkları arasın-

daki çeşitli eklemleme formlarına denktir. Bu bölümde de tartışacağım gibi, bir toplumsal oluşumun birliğini, *kavramsal* olarak anlaşılabilir herhangi bir nesnedeki sabit kılmanın olanaksızlığı, bizi bu birliğin inşasında *ad vermenin* merkeziliğine götürecektir. Heterojen öğeleri birbirine bağlamak için toplumsal çimentoya ihtiyaç varken, bunların eklemleme mantığı (işlevselci ya da yapısalcı) bunu bir kez sağlamayınca, bunlar onun toplumsal açıklama içindeki merkeziliğine etki eder. Freud bunu çok önceden açık bir biçimde anlamıştı: Toplumsal bağ libidinal bir bağdır. Çalışmam, 4. Bölüm’de geliştirilen kategorilerin – eşdeğerlik ve farklılık mantıkları, boş gösterenler, hegemonya – daha geniş bir politik olgular dizisine genişletilmesiyle bitiyor: Buna bağlı olarak 5. Bölüm’de, yüzer göstergeler ve toplumsal heterojenlik kavramlarını, 6. Bölüm’de ise temsil ve demokrasi kavramlarını tartışmaktayım.

Peki, ama bu konulara bir popülizm tartışması içinden değinmek neden? Popülizmin yadsınmasında bir dizi çevresel olgunun toplumsal açıklamanın sınırlarına sürülmesinden daha fazlasının söz konusu olduğuna dair çok uzun bir süredir sahip olduğum bir kuşku yüzünden. Böylesine tepeden bakan bir yadsımda söz konusu olan, kanımca politikanın toptan (*tout court*) azlidir ve topluluğun yönetiminin, meşruluğunu “iyi” topluluğun ne olduğuna ilişkin doğru bilgiden alan yönetsel gücün işi olduğunun kabulüdür. Bu yüzyıllardır, “siyaset felsefesinin” – ilk kez Platon tarafından kurumlaştırılan – söylemi olmuştur. “Popülizm” her zaman rasyonel topluluğun açık seçik kalıplarını sorgulayıcı tehlikeli bir artıkle ilişkili görülmüştür. Bu nedenle benim amacım, bu artığa için özgül mantıkları gün ışığına çıkartmak ve bunların, uç olgulara işaret etmek şöyle dursun, *herhangi bir* komüniteryan [toplulukçu] uzamın fiilî işleyişinde kayıtlı olduklarını tartışmaktı. Bunu akılda tutmak suretiyle on dokuzuncu yüzyılın kitle psikolojisi tartışmaları boyunca, “kalabalık”a ilişkin başlangıçta, söz gelimi Hyppolite Taine’in eserinde, özümlememe bir fazlalık olarak görülmüş olan, ancak Freud’un *Grup Psikolojisi*’nin [Group Psychology] gösterdiği üzere herhangi bir toplumsal kimliğin oluşumuna için olan unsurların nasıl artan bir içselleştirilmeye tâbi olduğunu göstereceğim. I. Kı-

sım'da bu hedefimi gerçekleştirmeyi umuyorum. 7. Bölüm, popüler kimliklerin ortaya çıkış koşullarını gösteren tarihsel örneklere yoğunlaşırken; 8. Bölüm, popüler kimliklerin inşasının sınırlarını ele almaktadır.

Geleneksel olarak popülist sayılmayan pek çok olgunun popülizm şemsiyesi altına toplanması nedeniyle 'popülizm'in göndergesinin bulanıklaşması, bu müdahalenin bir sonucudur. Burada benim yaklaşımına potansiyel bir eleştiri var; bu eleştiriye ancak 'popülizm'in göndergesinin sosyal analiz içinde her zaman muğlak ve belirsiz olduğunu belirterek yanıt verebilirim. Bu kitabın 1. Bölüm'ünde tartışılan popülizm yazımına kısa bir bakış bile, kavramın değişkenliğine ve sınırlarının belirsizliğine ne kadar çok gönderme yapıldığını göstermeye yetecektir. Benim çabam popülizmin *gerçek* göndergesini bulmak değildi, aslında tam tersini yapmayı hedefledim: Çabam, popülizmin, tanımlanabilir bir olguya değil, etkileri pek çok olguyu kesen bir toplumsal mantığa atfedilmiş olması itibariyle herhangi bir göndermesel birliğe sahip olmadığını göstermekti.

Bu konular üzerinde benim görüşlerimin şekillenmesine yıllar boyunca ya çalışmaları aracılığıyla ya da kişisel sohbetlerimizle katkıda bulunan pek çok kişi var. Bunları sıralamaya çalışmayacağım – herhangi bir sıralama zorunlu olarak eksik olacaktır. En önemli entelektüel borçlarımı metin içindeki alıntılarda ifade ettim. Ancak, ihmal edilemeyecek birkaç kişi var. Yıllar içinde bu düşüncelerin tartışıldığı ve benim düşüncemin gelişiminde özellikle verimli olmuş iki ayrı bağlamdan söz edilebilir: Bunların ilki, Essex Üniversitesi'nde Aletta Norval, David Howarth ve Jason Glynos tarafından düzenlenen "İdeoloji ve Söylem Çözümlemesi" semineridir. Diğer ise, Buffalo'daki New York Eyalet Üniversitesi'nin Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde meslektaşım Joan Copjec ile birlikte düzenlediğimiz "Retorik, Psikanaliz ve Politika" konulu lisanüstü semineridir. Diğer iki minnettarlık ifademden ilki, metnim üzerine yaptığı yorumları ve cesaretlendiriciliği çalışmalarımında her

zaman esin kaynağı oluşturmuş olan Chantal Mouffe'a; diğeri ise, Essex Üniversitesi'nde bulunan *Kuramsal Çalışmalar Merkezi*'nden [Centre for Theoretical Studies], müsvedde metnime – bu vesileyle, çok sayıdaki diğeri metinlerime olduğu gibi – çekidüzen vermesiyle teknik becerisinin vazgeçilmez değerini kanıtlamış olan Noreen Harburt'a yöneliktir.

Evanston, Kasım 2004